

นิพนธ์ฉบับ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่

สุภาพร ชินชัย*

บทคัดย่อ

ความเป็นมา: งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า การศึกษาแบบการเรียนรวมให้ประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและสังคมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษานั้นยังประสบปัญหาในการเรียนรวมในโรงเรียนเนื่องจากมีความจำกัดทางด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้ ดังนั้นจึงน่าสนใจศึกษาถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องในการเรียนรวม

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม และส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษา รวมทั้งพัฒนาแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน

วิธีการ: ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคการระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference : F.S.C.) ทำการศึกษาในโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือวัดในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือวัดเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามวัดความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ แบบวัดความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และแบบวัดเจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา ระยะดำเนินการและระยะประเมินผล

ผลการศึกษา: โรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดการเรียนรวมในส่วนของการขาดความรู้ของครูในเรื่องการคัดกรองเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านการเรียนรู้และสมาธิสั้นจนผิดปกติ ความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความรู้เรื่องของการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้น เด็กนักเรียนปกติมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังปฏิเสธความบกพร่องของตัวเองอยู่เนื่องจากเกรงว่าตนเองจะถูกเพื่อนล้อเลียนเกิดความแตกต่างจากเพื่อนทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือ และผู้ปกครองที่ยังขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองอย่างเต็มที่ และการใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ทำให้ ได้รูปแบบเฉพาะ คือ APACP Model ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมสามารถแก้ไขปัญหาได้จริงตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง ฝ่ายต่างๆ เกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรวมในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน วารสารเทคนิคการแพทย์เชียงใหม่ 2553; 43: 51-62.

คำรหัส: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน รูปแบบการจัดการเรียนรวม

* สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract: Development of collaborative inclusion model for students with special needs: A case Study of an inclusive school in Chiang Mai province

Supaporn Chinchai*

Background: Many research results confirmed that the students with special needs were able to receive benefit from inclusive study of academic and social aspects. These groups of students who have opportunities to access to the education system still have problems in inclusive study, due to the limitation of resources and knowledge in education management for these groups. Therefore there is interesting to study the problems related to inclusive study.

Objects: To Investigate problems of collaborative inclusion learning model in school for special children and promote various personals and sections both in and outside institution to participate the operation, develop collaborative study strategy suitable for current situation in schools and community as well.

Methods: Research design was Participatory Action Research (PAR) applying Future Search Conference technique (F.S.C.). Data collection site was at Wat Gookum School (Mathawisaikanathorn), Sanpatong district, Chiang Mai province. Information was gathered by both qualitative and quantitative methods. Measurement tools in qualitative technique were focus group, in depth interview, participant and no participant observation. Instrument used in quantitative part were questionnaire of students' knowledge involving friends with special needs; Test of teachers' knowledge in teaching students with special needs; Attitude of typical pupils toward friends with special needs, and Attitude of teachers for receiving students with special needs to study in school. There were 4 stages in the study process comprised 1) preparation period 2) designation and planning of problem solving 3) operation duration and 4) assessment of research outcomes.

Results: School had several problems in operation of inclusive study which included teacher lack knowledge in screening special children who have learning disability and attention deficit and hyperactive disorder, lack knowledge in teaching technique for these students, and did not understand how to stimulate normal development. Moreover, Students in school had negative attitude towards friends with special needs. In additional, students with special needs refused their impairment because they were afraid of being teased by their friends and distinguished from friends which leaded to unhelpful from relevant personal. Finally, parents of these students still lack fully caring of these children. Participatory Action Research (PAR) design in this study obtained specific model: APACP Model appropriate for problem solving practical to the real situation and circumstances, enabling people learn how to deal with the problems by themselves which lead to sustain the development of collaborative inclusion study for students with special needs in schools in their community. **Bull Chiang Mai Assoc Med Sci 2010; 43: 51-62.**

Keywords: Participatory Action Research (PAR), Future Search Conference technique (F.S.C.), Collaborative Inclusion Model

*Applied Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545¹ ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยให้มีโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รัฐฯ ซึ่งถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาในมิติใหม่ คือ การกำหนดสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย การเปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนมีสิทธิเสรีภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตน การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนจึงนับเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย² จากผลการศึกษาวิจัยในต่างประเทศยืนยันว่า การศึกษาแบบการเรียนรวมนั้นให้ประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและสังคมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ^{3,4} และเป็นประโยชน์ต่อเด็กปกติด้วย⁵

ซึ่งมีปัจจัยหลายด้านที่ผลักดันให้โรงเรียนรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมกับเด็กปกติเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาขึ้นไป แต่โรงเรียนเหล่านี้ยังขาดการเตรียมความพร้อมทั้งด้านระบบการจัดการ บุคลากร และแหล่งสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน^{6,7,8,9} โดยรัฐสามารถจัดให้ได้เรียนเพียงร้อยละ 5.43 เท่านั้น⁹ ส่วนเด็กที่มีโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ก็ได้รับการศึกษาที่ไม่เหมาะสมกับความพิการหรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเขา ทำให้เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ไม่สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นอิสระ พึ่งตนเองได้และเป็นสมาชิกที่ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ

แต่กลับกลายเป็น ผู้ใหญ่ที่เป็นภาระกับครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ที่ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายมากมายในการดูแลบุคคลเหล่านี้ไปตลอดชีวิต² จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ขาดประสิทธิภาพเป็นผลจากความเข้าใจผิด และกลไกที่เป็นปัญหาหลายประการที่มาจากทั้งปัจจัยภายในโรงเรียนเองและปัจจัยภายนอกโรงเรียน^{8,9,10} ทั้งๆ ที่ปัจจุบันประเทศไทยนำนโยบายการบริหารจัดการเรียนรวมโดยโครงสร้างซีท*¹¹ เป็นรูปแบบหลักในการจัดการเรียนรวม แต่ยังประสบปัญหาการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องการการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการพัฒนา จึงเป็นทางเลือกที่ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม และส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษา รวมทั้งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. เพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน

* โครงสร้างซีท (SEAT Framework) หมายถึง โครงสร้างการบริหารจัดการเรียนรวม ประกอบด้วย Student, Environment, Activities และ Tool

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และเทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. จากรูปแบบการวิจัยที่เป็นการนำฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีจากการปฏิบัติ และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบและกำหนดปัญหาได้ชัดเจน นำไปสู่การวางแผนการเพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในโรงเรียน คาดว่าจะก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่ต่อเนื่องระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่

2. ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนของรูปแบบ การจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่ใกล้เคียงกัน

3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย นักเรียน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ภายใต้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีการดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการศึกษาในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม คือ โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีโครงการจัดการเรียนรวมภายในโรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรวมและยินดีเข้าร่วมวิจัย มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 535 คน แต่ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเด็กที่เรียนรวมในระดับประถมศึกษาขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มี

จำนวนทั้งสิ้น 127 คน ได้แก่

1. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวนทั้งสิ้น 27 คน
2. ตัวแทนเด็กนักเรียนปกติที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน ซึ่งใช้วิธีการอาสาสมัครจำนวน 56 คน
3. ตัวแทนครูจากฝ่ายบริหารตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร 2 คน ตัวแทนจากครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 12 คน ตัวแทนครูในโรงเรียนที่ไม่ได้ทำการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประมาณ 4 คน รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 18 คน
4. ตัวแทนของครอบครัว ซึ่งได้แก่ผู้ที่ให้การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นหลักครอบครัวละ 1 คน รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 22 คน
5. ตัวแทนของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น ผู้นำชุมชน คณะกรรมการของชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 2 คน
6. ตัวแทนของเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในชุมชน ซึ่งได้แก่ ตัวแทนฝ่ายการแพทย์ เช่น นักกิจกรรมบำบัด จำนวน 1 คน ตัวแทนจากฝ่ายการศึกษา ได้แก่ ศึกษาพิเศษเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จำนวน 1 คน รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มาเป็นรูปแบบในการวิจัย และใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference: F.S.C.)¹² ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน ภายใต้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จได้ตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

เครื่องมือวัดในเชิงคุณภาพ ได้แก่

1. แบบบันทึกปัญหาของครู
2. แบบบันทึกประเด็นต่างๆ ที่เกิดจากการใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.)
3. แบบสังเกตพฤติกรรมของการปฏิบัติงานของครู (เยี่ยมชั้นเรียน)
4. แบบบันทึกการมีแผนการสอนรายบุคคลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน
5. แบบบันทึกแผนการสอนรายบุคคลของเด็ก (IIP)
6. แบบบันทึกแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)
7. แบบบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน
8. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เครื่องมือวัดเชิงปริมาณ ได้แก่

1. แบบสอบถามวัดความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ
2. แบบวัดความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน
3. แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
4. แบบวัดเจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน

กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหาระยะดำเนินการและระยะประเมินผล

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. **ขั้นวางแผนปฏิบัติงาน** เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการวิจัย ติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียน สร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน นักเรียน ครอบครัว ชุมชน เจ้าหน้าที่ภาคีรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งดูแลในพื้นที่ที่โรงเรียน ตั้งอยู่ เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร รายงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของการ

จัดการเรียนรวม กำหนดแนวคำถาม และรูปแบบของโครงการต่างๆ พร้อมทั้งอบรมผู้ช่วยวิจัย

2. **ขั้นการกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา** ในขั้นนี้เป็นการศึกษาบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษารวมทั้งพัฒนาแนวทางในการจัดการเรียนรวม โดยส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน บ้านและชุมชน ผ่านการจัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.)

3. **ขั้นการปฏิบัติตามแผน** เป็นการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบตามโครงการต่างๆ ที่ได้จากการจัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งสิ้น 7 โครงการ ที่ครอบคลุมปัญหาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้แก่

- 3.1 โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 3.2 โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 3.3 โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน
- 3.4 โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ
- 3.5 โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อ
- 3.6 โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง
- 3.7 โครงการผู้ปกครองสอนลูก

โดยเริ่มตั้งแต่เปิดภาคเรียนในเดือนพฤษภาคม 2550 และสิ้นสุดแต่ละโครงการเมื่อครบกำหนดปิดภาคเรียนในเดือนตุลาคม 2550 ในระหว่างดำเนินการปฏิบัติตามแผนจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลและประเมินผลเป็นระยะทุกสัปดาห์ โดยเป็นการประเมินผลที่เน้นกระบวนการทำงาน (Process evaluation)

4. **ขั้นการประเมินผล** เป็นการประเมินผลภายหลังจากสิ้นสุดโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินผลรวบยอด (Summative evaluation) โดยผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อยในตัวแทนสมาชิกกลุ่มที่จัดเป็นบุคคลหลัก (Stakeholder) ในการดำเนินงานแต่ละโครงการ โดยพิจารณาถึงผลที่ได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบความรู้และเจตคติของนักเรียนปกติกลุ่มที่เป็นอาสาสมัครก่อนและหลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย โดยใช้การทดสอบที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired t-test)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต บันทึก สทนากลุ่ม และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มาจัดระบบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้เรียนรู้และปรากฏการณ์ที่ศึกษา

2. จัดประเภทหรือหมวดหมู่ สังเคราะห์ ค้นหาแบบแผน แปลความหมายและตีความข้อมูลที่รวบรวมมา

3. อธิบายนำเสนอภาพของปรากฏการณ์ในเชิงการสร้างข้อสรุปหรือให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive reasoning) จากข้อมูลหรือข้อค้นพบย่อยๆ รวบรวมมาอธิบายเป็นภาพรวมและเชื่อมโยงสิ่งที่ศึกษาไปยังเรื่องอื่นๆ

มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลงานวิจัยด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

ผู้วิจัยได้สรุปการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรวมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นรูปแบบเฉพาะ คือ APACP Model ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยส่งเสริมให้เกิดการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Needs Assessment) พร้อมกันไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียน

และนอกโรงเรียน โดยนำเทคนิค F.S.C. มาใช้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวม การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน จัดลำดับวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน มีใช้การนำวิธีการหรือนโยบายจากภายนอกโรงเรียน เข้ามายัดเยียดให้โรงเรียนดำเนินการตามโดยไม่คำนึงถึงสภาพการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งถือเป็นขั้นตอนของการประเมิน (Assessment: A) พบว่า

1.1 เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังไม่ยอมรับในความล่าช้าทางพัฒนาการของตัวเอง จึงส่งผลกระทบต่อการได้รับความช่วยเหลือที่ถูกต้องทั้งจากครูและเพื่อน ครูควรให้ความรู้แก่เด็กเหล่านี้เสียก่อน¹³

1.2 เด็กนักเรียนปกติจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวม เห็นว่าเป็นตัวตลก คอยแกล้ง ไม่อยากให้ร่วมทำกิจกรรมด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของหุทยา อาริวงค์และคณะ¹⁴ เด็กที่เรียนห้องเดียวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเด็กเรียนรวม จะช่วยให้เด็กปกติปรับทัศนคติที่เหมาะสมต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การพัฒนาให้เกิดระบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการช่วยเหลือในการเรียนจากเด็กนักเรียนปกติ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนที่ดีขึ้นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ^{15,16,17,18}

1.3 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างเป็นรายวัน อาจต้องไปทำงานในที่ไกล ให้ลูกอยู่กับญาติผู้ใหญ่ ทำให้ไม่มีเวลาสอนการบ้านลูกเท่าที่ควร และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา หรือในรายที่ลูกเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งเนื้อหาวิชาแตกต่างไปจากเดิมที่ผู้ปกครองเคยเรียน ผู้ปกครองก็ไม่สามารถทำการสอนได้ นอกนี้ยังมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษส่วนหนึ่งอยู่ในความดูแลของมูลนิธิห่วงใยเด็กกำพร้า ซึ่งต้องดูแลเด็กเป็นจำนวนมากทำให้การดูแลเด็กเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ผู้ปกครองมองว่าเรื่องของวิชาการนั้นควรเป็นเรื่องของทางโรงเรียนเท่านั้น ทั้งๆ ที่ปัจจุบันจำเป็นต้องเปลี่ยนผู้ปกครองให้กลายเป็นผู้ร่วมฝึกสอนและรักษาเด็ก¹⁹ พ่อแม่ที่เข้าใจโรคและยอมรับในข้อจำกัดในตัวเด็กจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาเด็กจึงเป็น

สาเหตุหนึ่งให้การเรียนของเด็ก กลุ่มที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่

1.4 เจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกที่ให้การดูแลยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากภาระงานที่มาก และการผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษยังไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ต้องให้บริการ²⁰

1.5 โรงเรียนไม่มีบุคลากรที่จบการศึกษาเฉพาะทางในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ นักการศึกษาพิเศษ ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของการคัดกรองและการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กในกลุ่มที่มีปัญหาการเรียนรู้อ่อนแอ และกลุ่มสมาธิสั้น ชนผิวดำ สอดคล้องกับผดุงอารยะวิญญู²⁰ กุลยา ก่อสุวรรณ²¹ และ ไนยนา ทองอยู่²²

1.6 โรงเรียนมีการจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่มีเพียงคณะครูและผู้บริหารเท่านั้นเข้ามาจัดทำแผน และแผนดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมทุกทักษะ เน้นเฉพาะการจัดการในเรื่องของทักษะวิชาการเพียง 2 สาระเท่านั้น คือ สาระคณิตศาสตร์และภาษาไทย

1.7 ควรได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรทางการแพทย์ เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ความก้าวหน้าทางการเรียน และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน มีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ^{11, 23, 24}

1.8 โรงเรียนยังขาดความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอน การจัดการพฤติกรรมเด็กในชั้นเรียน จึงส่งผลให้ครูไม่ทราบวิธีการที่จะส่งเสริมวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนรวมได้ มีครูสอนวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นการสอนเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ทั้งๆ ที่แนวโน้มของการเรียนรวม ต้องลดบทบาทของห้องเสริมวิชาการ (Resource room) ให้น้อยลง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง ให้เด็กเรียนในห้องปกติและนำทรัพยากรมาให้บริการในห้องปกติแทน²⁵

1.9 ขาดในเรื่องเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา บริการต่างๆ ที่ช่วย

สนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท ความช่วยเหลืออื่นๆ ทางการศึกษา เช่น กิจกรรมบำบัดและกายภาพบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการบกพร่องทางด้านสติปัญญา เด็กออทิสติก การแก้ไขการพูดสำหรับเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวมควรจัดให้มีในโรงเรียน²⁶

2. จากการร่วมวิเคราะห์ปัญหาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รูปแบบของการทำโครงการต่างๆ ที่ครอบคลุมปัญหาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้น (Facilitator) และประสานงาน (Coordinator) ให้เกิดความสำเร็จของแต่ละโครงการ ร่วมกับมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ด้วย เป็นขั้นตอนของการแก้ปัญหาด้วยวิธีการดำเนินโครงการต่างๆ (Projects: P) ได้แก่ โครงการที่เป็นการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Development of special needs children) โครงการที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของเด็กปกติ (Attitude of peers) โครงการที่เกี่ยวข้องกับความรู้ของครูผู้สอน (Knowledge of teachers) โครงการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของผู้ปกครอง (Cooperative of parents) กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์จริง แก้ไขตามสาเหตุที่เกิด ไม่ยากซับซ้อน รูปแบบในลักษณะการอบรม มีการใช้สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย เป็นการสอนโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใช้กลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เป็นการวัดประสิทธิผลการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย มีความเป็นพลวัตร (Dynamic) ตลอดเวลา ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น วิธีการเรียนลักษณะนี้เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก มีการนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินกิจกรรมของตนเอง²⁷ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กร²⁸ สอดคล้องกับการศึกษาของ กองวิจัยทางการศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ²⁹

3. ในระหว่างที่มีการดำเนินงานของโครงการต่างๆ ผู้วิจัยประสานงานให้เกิดการประเมินผลสะท้อนคิดลงมือปฏิบัติ และประเมินผลสะท้อนคิดกลับไปมา

(Reflection-Action-Reflection- Action) จนแต่ละโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีการลงมือปฏิบัติและประเมินผลสะท้อนคิด (Action & Reflection: A) สอดคล้องกับประเวศ วะสี³⁰ ที่กล่าวว่า ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนนั้นอยู่ที่ความมีลักษณะร่วมกันภายในชุมชน ความสำเร็จของชุมชนอยู่ที่กระบวนการในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อสนองตอบต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ การวัดความเข้มแข็งของชุมชนจึงควรพิจารณากระบวนการที่ชุมชน จะดำรงรักษาความเป็นกลุ่ม และพลังในการแก้ปัญหาเอาไว้³¹ และต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก³² สอดคล้องกับการศึกษาของ จาโรจน์ วงศ์กระจำ³³ การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างผู้วิจัยกับบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในปัญหาการวิจัยนั้น ผ่านการระดมพลังสมองและความรู้ของกลุ่มคนดังกล่าว³⁴ อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญมักมีความยั่งยืน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการจัดการกิจการที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างมีเหตุผล วงจรการวิจัยเป็นการประเมินผลสะท้อนคิด ลงมือปฏิบัติ และประเมินผลสะท้อนคิดกลับไปมา (Reflection-Action-Reflection-Action) อันเป็นการทบทวนความคิดของตนเองไปมาตลอดเวลาขณะที่ปฏิบัติ³⁵ จึงเกิดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ⁹ วิไล พิพัฒน์มงคล¹⁶ จาโรจน์ วงศ์กระจำ³³ และจินตนา แวกแก้ว³⁶

4. ผู้วิจัยดึงองค์กรเอกชนภายนอกที่มีได้มีส่วนในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน แต่มีศักยภาพที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของโครงการให้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นการนำชุมชนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ (Community: C) เป็นการส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เน้นให้คนในองค์กร/ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนแล้ว ยังต้องสามารถดำเนินงานต่อเองได้หลังสิ้นสุดการวิจัยหรือ เมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้วเกิดโครงการที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะดำเนินการในปีการศึกษา

ต่อๆ ไป เนื่องจากเป็นการเริ่มต้นของคนที่อยู่กับปัญหาค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับนักวิชาการ จึงเป็นกระบวนการที่คนในองค์กร/ชุมชนมิใช่ผู้ถูกกระทำ แต่มีอำนาจร่วมกันในการวิจัย เน้นการทำงานเป็นทีม โดยความช่วยเหลือของผู้นำและอาศัยทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์⁴⁰ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการที่มีคุณค่าในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง และเกิดความยั่งยืน³⁵

5. การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนรวมทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาด้วยตนเอง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืน (PAR: P) ใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) เป็นเทคนิคการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่มหลายประเภท หลายระดับซึ่งต่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ มาร่วมกันทำงาน¹² มีจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน มีแผนงานที่ชัดเจนร่วมกัน³⁷ สอดคล้องกับการศึกษาของบรรจง ปัทมาลัย³⁸ ร่วมกันระดมแนวคิดมองถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขมีส่วนร่วมในการคัดเลือกโครงการเพื่อไปสู่การปฏิบัติพิจารณาร่วมกันว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนคำนึงถึงความเหมาะสมกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมและบริบทของสังคมชุมชนนั้นด้วย ตามที่ทั่วไปเรียกว่า “ถอดประสบการณ์”³⁹ สามารถดำเนินงานต่อเองได้หลังสิ้นสุดการวิจัยหรือเมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้ว⁴⁰

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินงานได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่เนื่องจากคณะครูของโรงเรียนมีภารกิจมาก ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการบางโครงการได้ตามกำหนดเวลา อีกทั้งยังพบปัญหาในด้านการนัดประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานมาประชุมพร้อมกันเพื่อประเมินผลรวบยอด เนื่องจากทั้งฝ่ายผู้ปกครองและครูต่างติดภารกิจ ไม่สะดวกที่จะมาประชุมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล เพื่อรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ทำให้การ

สะท้อนผลในขั้นตอนนี้อาจมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน ทุกคนที่มีส่วนร่วมเกิดการพัฒนาในความคิด ทัศนคติ เห็นความมีคุณค่าของตนเอง ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง⁴¹

ปัจจัยเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงาน โรงเรียนและชุมชนโดยรอบมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้นำชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการเรียนตามนโยบายของโรงเรียนอยู่แล้ว ได้เกิดเป็นลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็ง^{30,41} ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในเรื่องการจัดการเรียนรวม^{42, 43} ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านการศึกษาพิเศษ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง^{12, 22} การได้รับการสนับสนุนทางสังคม⁴⁴ ปัจจัยด้านนโยบายการศึกษา⁸

ขอบเขตของการนำผลการวิจัยไปใช้ (Transferability) การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม อันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับผู้วิจัย ในการร่วมกันกำหนดปัญหาและแนวทางในการแก้ไขตามบริบทสภาพการณ์ของโรงเรียนที่เป็นกรณีตัวอย่าง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้จึงเกิดเฉพาะในโรงเรียนกรณีศึกษาเท่านั้น การประยุกต์ผลการวิจัยนี้ไปใช้นั้นจะกระทำได้ภายใต้บริบทหรือสภาพการณ์ที่ใกล้เคียงกันกับการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการส่งเสริมให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม

2. การก่อให้เกิดการจัดการเรียนรวม ได้อย่างมีประสิทธิภาพจริงและยั่งยืน ควรมีการบรรจุหลักสูตรที่เกี่ยวกับลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท หลักสูตรคัดกรอง การส่งเสริมการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้น เทคนิคการสอน ไว้ในหลักสูตรครูทั่วไปด้วย

3. การพัฒนางานด้านการจัดการเรียนรวม

ในชุมชนให้ได้ประสิทธิภาพ ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อใช้พัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนกรณีศึกษา ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงควรมีการนำรูปแบบการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนอื่นที่มีบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการยืนยันความเหมาะสมของกระบวนการ อันจะเป็นการนำไปสู่รูปแบบที่ดีที่สุด สามารถนำไปเผยแพร่แลกเปลี่ยนและปรับใช้ในโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ

2. ควรมีการติดตามผลระยะยาว ภายหลังจากการใช้รูปแบบการวิจัยนี้ผ่านไป 2-3 ปี เพื่อดูปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือปัจจัยที่ส่งผลให้ต้องเลิกดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ยุทธนา ไชยจุล ประธานกรรมการ รศ. ดร.อรพินทร์ ชุชม และ รศ. ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณคณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) ที่กรุณาเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (online). แหล่งที่มา: http://www.onec.go.th/Act/law2542/index_law2542.htm. (9 เมษายน 2551).
2. ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนและการพัฒนาของครูเพื่อการเรียนรู้สูงสุดของนักเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2546; 53-58.
3. Baker ET, Wang MC, Walberg MJ. The effects

- of inclusion on learning. *Educational Leadership* 1994; 52(4): 33-5.
4. Stainback S, Stainback W. Curriculum consideration in inclusive classroom: Facilitating learning for all students. Baltimore: Paul H. Brooks, 1992: 45-7.
 5. Staub D, Peck CA. What are the outcomes for nondisabled students? *Educational Leadership* 1994; 52(4): 36-40.
 6. ระริน สุวัฒน์นันท์. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติกระดับก่อนประถมศึกษา: กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
 7. อุบล เล่นวารี. การบริหารและการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม. กรุงเทพฯ : ไร่ไทย เพรส, 2542.
 8. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยการทดลองนำร่อง: การศึกษาผลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนเรียนร่วมสู่มาตรฐานการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ, 2545.
 9. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. คู่มือครูรูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง งานของครูในยุคการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2547.
 10. สุภาพร ชินชัย. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของครูในการสอนเด็กออทิสติกเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
 11. เบญจา ชลธารนันท์. คู่มือการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
 12. วีระพงษ์ แก้วหาญ. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา, 2546.
 13. ผดุง อารยะวิญญู. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2533.
 14. หฤทยา อาริวงค์ และคณะ. กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนปกติและนักเรียนออทิสติก ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2545.
 15. นงลักษณ์ วิรัชชัย. สรุปรายงานการวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2544.
 16. วิไล พิพัฒน์มงคลพร. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธี “กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน” กับการสอนปกติ. ขอนแก่น. ศึกษาสาตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
 17. Anne MB, Kroeger S. Inclusive Classrooms. Teaching Special Students in General Education Classrooms. 6th ed. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall, 2004.
 18. Maheady L, Harper GF, Mallette B. Peer-mediated instruction and interventions and students with mild disabilities. *Remedial and Special Education* 2001; 22: 4-14.
 19. วินัดดา ปิยะศิลป์. คู่มือสำหรับพ่อแม่ ตอน โรคสมาธิสั้น. สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี. กรุงเทพฯ:บริษัท โฮลิสติก พับลิชชิ่ง จำกัด, 2540.
 20. ผดุง อารยะวิญญู. การศึกษาความต้องการกำลังคนในการพัฒนาการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (online). แหล่งที่มา: <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=6079>. (5 เมษายน 2550).
 21. กุลยา ก่อสุวรรณ. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง การเรียนรวม. มติชน. ฉบับวันที่ 5 กันยายน, 2550.
 22. ไนยา ทองอยู่. การศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนศูนย์กลางทางวิชาการ การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล, 2544.
 23. ผดุง อารยะวิญญู. การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับ

- เด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: ร่ำไทยเพรส, 2542.
24. จรี ทองคำ. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล. 2542 (online). แหล่งที่มา : <http://www.phatthalung1.org/km/modules.php?name=News&file=article&sid=132>. (26 เมษายน 2550).
 25. ผดุง อารยะวิญญู. การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: ร่ำไทยเพรส, 2537.
 26. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. การพัฒนาศักยภาพบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สมาริสน์ และอติซิม. กรุงเทพฯ : ภารกิจการโครงการและประสานงานวิจัย, 2549: 63-4.
 27. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของมนุษย์. 2551 (online). แหล่งที่มา: <http://std.kku.ac.th/4830503531> (5 เมษายน 2550)
 28. วรณชนก จันทชุม. การพัฒนากลวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
 29. กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. (online). แหล่งที่มา <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=6082>. (3 มีนาคม 2551).
 30. ประเวศ วะสี. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2534.
 31. สีสราภรณ์ นาครทรรพ. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2539 : 116.
 32. สุรินทร์ กิจนิตชีว. กระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวของชุมชนสากล ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน, 2540.
 33. จาโรจน์ วงศ์กระจ่าง. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาวิจัยและสถิติ การศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร, 2545.
 34. อนุรักษ์ ปัญญาพัฒน์. การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากการวิจัยภาคสนาม. กรุงเทพฯ. โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2548.
 35. พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540: 60-3.
 36. จินตนา แวกแก้ว. การพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษาโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร, 2545.
 37. Weisbord M, Janoff S. Future Search. An Action Guide to Finding Common Ground in Organizations and Communities. 2nd ed. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2000.
 38. บรรจง ปัทมลัย. วิจัย KM ในโรงเรียน. (online). แหล่งที่มา <http://researchers.in.th/blog/schoolkm/409>. (27 มีนาคม 2550).
 39. สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546: 41.
 40. Wilkinson D. The Research's Toolkit. London: Routledge Falmer, 2002.
 41. Stringer ET. Action Research Second Edition. California: Sage, 1999.
 42. กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. โดยถียมมนุษย์เป็นศูนย์กลาง. สภาแคลอกเพื่อการพัฒนา, 2538.
 43. ศรียา นิยมธรรม. เอกสารการประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางในการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็ก

- พิการร่วมกับเด็กปกติ. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถม ศึกษาสำหรับเด็กพิการกับเด็กปกติ. ทยเอกสาร, 2531: 38-9.
44. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี. กรอบการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ.
กรุงเทพฯ. สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543.
45. House JH, Kahn RL. Measures and Concepts of Social Support. In Social Support and Health. Edited by C., Sheldon and S.S., Leonard. New York: Academic Press, Inc ; 1985: 201.